KERNAVĖS PILIAKALNIO III, VADINAMO LIZDEIKOS KALNU, APLINKA

Dalia VAIČIŪNIENĖ

1999 m. pavasarį nušliaužė Lizdeikos kalno PV griovos šlaito Š dalis. Tai įvyko dėl kritulių vandens, susirenkančio IV viršsalpinėje teritorijoje į ŠR nuo Lizdeikos piliakalnio ir tekančio link išplautos rėvos. Pradinius griovos projektavimo darbus 2000–2001 m. atliko J. Lukošiūno projektavimo įmonė „Kuorai".

2002 m. gegužės–birželio mėn. buvo tęsiami darbai, susiję su Š šlaito apsauga nuo vandens iš gretimų plotų kenksmingo poveikio. Prieš pradedant drenažo darbus šioje paminklinėje teritorijoje buvo atlikti archeologiniai tyrimai. Čia ištirtas 263 m^2 plotas – 6 drenos į Š ir ŠR nuo Lizdeikos kalno link viršutinio Kernavės miesto tirtų plotų: viena P–Š kryptimi 48 m ilgio; keturios PV–ŠR kryptimi 55 m, 60 m, 50 m, 40 m ilgio ir viena – PR–ŠV kryptimi 10 m ilgio.

Pirmoji apsauginė drena P pusėje užgriebė 1979 m. tirtos teritorijos dalį (vad. P. Kulikauskas, A. Luchtanas). Tuomet buvo aptiktas iki 0,5 m storio apardytas I tūkst. vidurio – antrosios pusės gyvenvietės kultūrinis sluoksnis. Prieš 30 metų šioje teritorijoje buvo vietinių gyventojų ariami laukai, todėl viršutinis sluoksnis iki 45 cm permaišytas. Jame kartu su viduramžių žiestos keramikos šukėmis aptikta ir I tūkst. vidurio medžiaga – pavienės grublėtos keramikos šukės. Kultūrinis sluoksnis nestoras, tik vietomis siekia iki 45 cm.

Antroji 55 m ilgio ir 1 m pločio drena – kolektorius. Permaišytoje juodžemio žemėje surasta 11 fragmentų grublėtos ir 10 fragmentų žiestos keramikos šukių, taip pat vėlyvos XVI–XVII a. keramikos fragmentų. Šiame plote buvo surastas žalvarinio papuošalo fragmentas, 2 žalvariniai apkalai, sagos fragmentas, akmeninis galąstuvas su skyle.

Ploto sąnašinis sluoksnis siekė iki 50 cm, kultūrinis sluoksnis – iki 32–45 cm storį. ŠR pusėje kultūrinis sluoksnis pranyksta. Įžemis – smėlis.

Trečioji drena yra 60 m ilgio, 1 m pločio, tęsiasi PV–ŠR kryptimi. Joje viršutinis sluoksnis – permaišytas juodžemis. Keramikos nedaug: keletas grublėtos ir žiestos keramikos šukių. Aptikta nemažai gyvulių kaulų.

Tirtame plote išryškėjo ūkinės duobės, kurioje buvo gausu gyvulių kaulų, kontūrai. Šiame plote surasti keli viduramžių laikotarpio radiniai: geležinės sagos fragmentas, peiliai, geležinio dirbinio fragmentas, kaulinio dirbinio fragmentas.

Ketvirtoji drena yra 50 m ilgio, 1 m pločio, tęsiasi PV–ŠR kryptimi. Joje viršutinis sluoksnis iki 50 cm – permaišytas juodžemis. Keramikos nedaug: keletas grublėtos ir žiestos keramikos šukių. Ploto P pusėje nemažai gyvulių kaulų. Šiame sluoksnyje surasta žalvario žaliava ir Jono Kazimiero šilingas. 50 cm gylyje aptikti ratu išsidėstę akmenys. Daugelis akmenų perdegę, tarp jų buvo pavienių angliukų. Šio židinuko gylis – 66 cm. Tarp akmenų buvo žalvarinės vielutės fragmentas, vienas degęs kauliukas ir dvi smulkios žiestos keramikos šukės. Šios duobės dugne rasta didelė gargažė. ŠR pusėje kultūrinio sluoksnio nelieka, įžemis – smėlis, vietomis – smėlis su žvyru.

Penktoji drena yra 40 m ilgio, 1 m pločio, tęsiasi PV–ŠR kryptimi. Kultūrinio sluoksnio storis siekia 15–50 cm. Keramikos nedaug, ji maišyta – grublėta su žiesta. Tirtame plote, 76 cm gylyje atkasti dviejų arklių skeletai. Tarp jų buvo grublėtos keramikos šukė. Kultūrinio sluoksnio radiniai: dviejų geležinių peilių fragmentai, žalvarinio dirbinio fragmentas, geležinės sagos fragmentas. ŠR pusėje kultūrinis sluoksnis pranyksta. Įžemis – smėlis.

Šeštoji drena yra 10 m ilgio, 1 m pločio tranšėja, kuri tęsiasi PR–ŠV kryptimi. Ploto paviršius padengtas tvirta velėna. Nuolydis – iš PR į ŠV. Viršutinis sluoksnis siekia iki 44 cm. Aptiktas nežymus kultūrinio sluoksnio horizontas. Plote jokių radinių neaptikta. Įžemis – smėlis.

Tirtuose plotuose radinių nedaug, didžioji jų dalis priklauso viduramžių laikotarpiui ir keletas archaiškesnių – I tūkst. viduriui. Iš ištirtų plotų matyti, kad tuo metu buvo gyventa IV viršsalpinės teritorijos P dalyje.

SURROUNDINGS OF LIZDEIKOS KALNAS HILL-FORT III IN KERNAVĖ

In 2002, the archaeological exploration was carried out in the north and northeast of Lizdeikos kalnas hill-fort. The explored area covered 263 m^2 (six trenches). The habitation zone in vicinity of Lizdeikos kalnas hill-fort is dated to the 2nd half of the 1st century B.C. Further north from the hill-fort the habitation area dates back to the 13th–14th centuries.

LAUŽIŠKIO PILIAKALNIO AIKŠTELĖ IR ŠIAURINIS ŠLAITAS

Gintautas ZABIELA

2002 m. buvo tęsiami 2001 m. pradėti (žr. *ATL 2001 metais,* V., 2002, p. 66–70) Laužiškio piliakalnio (Širvintų r., Zibalų sen.) (A1460K1) tyrinėjimai. Tyrinėjimų tikslas buvo tolesnis piliakalnio aikštelės griūvančio Š pakraščio ir erozijos nesunaikintų Š šlaito dalių tyrimas. Tyrinėti 4 plotai (plotai 4–7; iš viso bendras 180 m^2 plotas) į ŠR–R nuo 2001 m. tyrinėtų plotų 2. Tyrinėjamų plotų žemė buvo tikrinama metalo detektoriumi ir sijojama, todėl surinkti net ir smulkūs radiniai.

Aikštelėje aptikti nuo 30 cm iki 1,1 m (pylimo V papėdėje), o ūkinių duobių vietose net iki 1,5 m storio kultūriniai sluoksniai, datuojami II, XIV bei XVIII a. Tyrinėjimų metu surinkti 43 individualūs metaliniai ir moliniai radiniai, 46 koklių fragmentai, 1358 registruotos ir apie 1300 smulkių keramikos šukių, apie 400 gyvulių kaulų. Tyrinėtose vietose kultūrinis sluoksnis vietomis yra labai suspaustas ir neišraiškingas, kai kur – labai intensyvus, turintis daug radinių ir struktūrų. Jį sunku padalyti į atskirus horizontus, kurie geriau išsiskyrė pernykščių tyrinėjimų metu. Plotuose 4 ir 5 aptiktos keturios 30–45 cm skersmens, 20–45 cm gylio stulpavietės ir keturios duobės, greičiausiai iškastos XIV a. Pastarųjų paskirtis nėra aiški. Visų epochų radiniai čia buvo susimaišę paviršiniame iki 30–40 cm storio pilko miškožemio sluoksnyje. Geriau kultūrinio sluoksnio horizontai išsiskyrė tik plotuose 6 ir 7. Plote 6, 3–6 m žemiau piliakalnio aikštelės, piliakalnio šlaito vidurinėje dalyje aptiktos dvi Brūkšniuotosios keramikos kultūros kultūrinio sluoksnio dėmės su gausia to laiko keramika. Viena